

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 16.7.2008
COM(2008) 400 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Publiskais iepirkums, ņemot vērā vides uzlabošanas aspektus

{SEC(2008) 2124}
{SEC(2008) 2125}
{SEC(2008) 2126}

SATURS

1.	Ievads	3
1.1.	Iespējamie ieguvumi, īstenojot „zaļo” publisko iepirkumu (<i>GPP</i>).....	3
1.2.	Politikas raksturojums	3
1.3.	Rīcība ES līmenī	4
1.4.	Šķēršļi <i>GPP</i> ieviešanai	5
2.	Mērķi	5
3.	Kopīga pieeja <i>GPP</i>	6
3.1.	Iepirkuma process	6
3.2.	Ekoloģiskie raksturlielumi	6
4.	Kopēji <i>GPP</i> kritēriji	7
4.1.	Kopēju <i>GPP</i> kritēriju noteikšanas process.....	7
4.2.	Prioritārās nozares	8
5.	<i>GPP</i> mērķi.....	9
5.1.	<i>GPP</i> mērķis atjaunotajā Ilgtspējīgās attīstības stratēģijā	9
5.2.	Īpašie <i>GPP</i> mērķi ES finansējuma mehānismu īstenošanā.....	10
5.2.1.	Dalībvalstu valsts iestāžu iepirkums, izmantojot ES fondus	10
5.2.2.	Eiropas Komisijas iepirkums	11
6.	Iespējamie obligātie pasākumi	11
7.	Pamatnostādnes	11
8.	<i>GPP</i> un inovācija	11
9.	„Zaļā” privātā iepirkuma veicināšana	12
10.	<i>GPP</i> rādītāji – uzraudzība un salīdzinošā analīze – Grafiks	12
11.	Secinājumi un turpmākā rīcība.....	13

1. IEVADS

1.1. Iespējamie ieguvumi, īstenojot „zaļo” publisko iepirkumu (GPP)

Katru gadu Eiropas valsts iestādes iztērē 16 % no ES iekšzemes kopprodukta, iegādājoties tādas preces kā biroja tehnika, ēku konstrukciju būvelementi un transportlīdzekļi, tādus pakalpojumus kā ēku uzturēšanas pakalpojumi, transporta pakalpojumi, tīrīšanas un ēdināšanas pakalpojumi¹. Publiskais iepirkums var veidot ražošanas un patēriņa tendences, un būtisks valsts iestāžu pieprasījums pēc „zaļākām” precēm radīs vai paplašinās videi nekaitīgu ražojumu un pakalpojumu tirgu. Tādējādi tas mudinās arī uzņēmumus izstrādāt vides tehnoloģijas².

Ilgtermiņīgāka dabas resursu un izejvielu lietošana būs ieguvums gan videi, gan ekonomikai kopumā, radot iespējas īstenot „zaļo” ekonomiku³. Šādas pārmaiņas varētu veicināt arī Eiropas rūpniecības konkurētspēju, stimulējot inovācijas ekotehnoloģijās, kas atzītas par straujas izaugsmes nozari, kurā Eiropa jau ieņēmusi pasaules līdera pozīcijas. Veiktie pētījumi apliecinājuši, ka pastāv plašas iespējas īstenot ekonomiski efektīvus „zaļos” publiskos iepirkumus (GPP), īpaši nozarēs, kurās „zaļie” ražojumi nav dārgāki par to alternatīvajiem variantiem (ņemot vērā attiecīgā ražojuma dzīves cikla izmaksas)⁴. Tā kā „zaļākās” preces tiek noteiktas, ņemot vērā dzīves ciklu, GPP ietekmēs arī visu piegādes ķēdi un veicinās „zaļo” standartu piemērošanu arī privātajā patēriņā.

1.2. Politikas raksturojums

GPP kā politikas instrumenta potenciāls tiek atzīts arvien vairāk, un pēdējo gadu laikā gan atsevišķu valstu, gan ES un starptautiskā līmenī arvien biežāk tiek pausta politiska apņemšanās ievērot GPP principus. 2002. gadā ESAO pieņēma rekomendāciju par „zaļo” publisko iepirkumu. Pēc Johannesburgā notikušā Pasaules ilgtspējīgas attīstības samita (2002. gada septembrī) tika izveidota Marakešas darba grupa ilgtspējīga iepirkuma jautājumos, kuras mērķis bija izplatīt ilgtspējīga („zaļā”) publiskā iepirkuma praksi. Ilgtspējīga iepirkuma politika ieviesta daudzās ESAO valstīs (ASV, Japānā, Kanādā, Austrālijā un Dienvidkorejā), kā arī straujas attīstības valstīs (piemēram, Ķīnā, Taizemē un Filipīnās).

Eiropas Savienībā „zaļajam” publiskajam iepirkumam pirmo reizi lielāka uzmanība tika pievērsta 2003. gadā Komisijas paziņojumā par integrētu ražojumu politiku, kurā dalībvalstīm tika ieteikts pieņemt valsts rīcības plānus GPP ieviešanai līdz 2006. gada beigām. Jaunajā Eiropas publiskā iepirkuma tiesiskajā regulējumā⁵ ir precizēts, kā valsts un pašvaldību

¹ Jāatzīmē, ka vairumam valsts un pašvaldību institūciju būvniecības un remonta darbi, kā arī ēku ekspluatācijas izmaksas veido ievērojamu daļu gada izmaksu, dažos gadījumos pat pārsniedzot 50 %.

² Vides tehnoloģijas ir tehnoloģijas, kas izstrādātas, lai jebkurā ražojumu vai darbības dzīves cikla posmā novērstu vai mazinātu ietekmi uz vidi.

³ UNEP Year Book 2008

⁴ <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=528&ArticleID=5748&l=en>

⁵ Dzīves cikla izmaksām būtu jāsedz pirkšanas cena un saistītās izmaksas (piegāde, uzstādīšana, nodošana ekspluatācijā utt.), ražošanas izmaksas (t.sk. enerģijas, rezerves daļu un uzturēšanas izmaksas) un lietderīgās lietošanas laika beigu izmaksas, piemēram, demontāžas, nojaukšanas un atkritumu likvidēšanas izmaksas.

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīva 2004/17/EK, ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīva 2004/18/EK

iestādes iepirkuma procesos un procedūrās var iekļaut vides apsvērumus. Pavisam nesen atjaunotajā ES Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā (2006. gada jūnijs) noteikts politikas mērķis panākt, lai 2010. gadā vidējais ES „zaļā” publiskā iepirkuma apmērs atbilstu līmenim, kuru 2006. gadā sasniegušas dalībvalstis ar šajā jomā labākajiem rādītājiem.

Šis paziņojums ir daļa no Rīcības plāna ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas jomā (*SCP/SIP*), kas nosaka pamatprincipus dažādu pasākumu īstenošanai, kuru mērķis ir uzlabot ražojumu energoefektivitāti un ekoloģiskos raksturlielumus.

1.3. Rīcība ES līmenī

GPP koncepcijas pamatā ir ražojumiem un pakalpojumiem skaidri un augsti vides kritēriji. Vairākās dalībvalstīs ir izstrādāti *GPP* piemērojami kritēriji un pieeja. Tomēr, tā kā *GPP* tiek īstenots arvien plašāk, dalībvalstu piemērotajiem kritērijiem jābūt savietojamiem, lai novērstu izkropļojumus vienotajā tirgū un konkurences mazināšanos ES mērogā. Vienoti kritēriji ievērojami samazinātu administratīvo slogu tiem uzņēmējiem un valsts un pašvaldību pārvaldes institūcijām, kas īsteno *GPP*. Kopēji *GPP* kritēriji īpaši izdevīgi būtu tiem uzņēmumiem, kuri darbojas vairākās dalībvalstīs, kā arī MVU (kuriem ir ierobežotas iespējas apgūt atšķirīgas iepirkuma procedūras).

Eiropas Savienības līmenī vides kritēriji ir noteikti, piemēram, Kopienas ekomarķējuma piešķiršanas programmā⁶; *Energy Star* regulā⁷; Enerģiju patērējošo ražojumu ekodizaina direktīvā⁸. Dažos nesen iesniegtajos priekšlikumos arī paredzēts noteikt kritērijus, kas būtu noderīgi *GPP*, piemēram, priekšlikumā Enerģiju patērējošo ražojumu ekodizaina direktīvas pārskatīšanai, kurš paredz noteikt gan prasību minimumu, gan salīdzinošos kritērijus, kas atspoguļo labākos raksturlielumus, un priekšlikumā direktīvai par „tīro” un energoefektīvo autotransporta līdzekļu izmantošanas veicināšanu⁹, kas nosaka vienotu kalpošanas laikā radušos enerģijas patēriņa un piesārņotāju emisiju izmaksu aprēķināšanas metodiku, un priekšlikumā direktīvai par atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas veicināšanu¹⁰, kas ietver biodegvielai un bioloģiskajam šķidrajam kurināmajam piemērojamus ilgtspējības kritērijus un paredz, ka nākotnē var tikt noteikti ilgtspējības kritēriji biomasai, tajā skaitā arī meža biomasai.

par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru.

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 17. jūlija Regula (EK) Nr. 1980/2000 par pārskatīto Kopienas ekoetiķetes piešķiršanas programmu, kuras jaunā redakcija šobrīd tiek izstrādāta.

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 15. janvāra Regula (EK) Nr. 106/2008 par biroja iekārtu energoefektivitātes marķēšanas programmu. Lai gan *Energy Star* ir brīvprātīgs marķējums, saskaņā ar šo regulu centrālo valdību institūcijām un Kopienas iestādēm publisko iepirkumu līgumos, uz kuriem attiecas publiskā iepirkuma direktīvas, obligāti jāiekļauj šim marķējumam noteiktās prasības.

⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 6. jūlija Direktīva 2005/32/EK, ar ko izveido sistēmu, lai noteiktu ekodizaina prasības attiecībā uz enerģiju patērējošiem ražojumiem.

⁹ COM (2007)817, galīgā redakcija (2007. gada 19. decembris); priekšlikums paredz vienotu autotransporta līdzekļu kalpošanas laikā radušos enerģijas patēriņa un piesārņotāju emisiju izmaksu (ārējo izmaksu) aprēķināšanas metodiku un nosaka, ka līgumslēdzējam iestādēm un sabiedriskā transporta pakalpojumu sniedzējiem šī metodika jāizmanto transportlīdzekļa kopējās cenas noteikšanā, pieņemot lēmumus par transportlīdzekļu iepirkumu; http://ec.europa.eu/transport/clean/index_en.htm

¹⁰ COM (2008)19, galīgā redakcija (2008. gada 23. janvāris); priekšlikums ietver biodegvielai un bioloģiskajam šķidrajam kurināmajam piemērojamus ilgtspējības kritērijus un nosaka, ka Komisijai vēlākais līdz 2010. gada 31. decembrim jāziņo par prasībām, kuras attiecas uz tādas biomasas enerģijas izmantošanas ilgtspējības shēmu, kas nav biodegviela un bioloģiskais šķidrums kurināmais.

Rīcības plāna ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas jomā ievērojama vieta atvēlēta vides kritēriju padziļinātai izstrādei un noteikšanai, kā arī to savstarpējai saistībai un iespējamai izmantošanai *GPP* vajadzībām. Rīcības plānā īpaša uzmanība veltīta dinamiskas sistēmas izveidei, kas nodrošinātu ražojumu energoefektivitātes un ekoloģisko raksturlielumu uzlabošanu, kā arī veicinātu patērētāju pieprasījumu šādiem ražojumiem. Tas nozīmē arī augstu standartu noteikšanu visā tirgū, nodrošinot, ka ražojumi tiek uzlaboti, īstenojot sistēmisku pieeju stimulu un inovāciju jomā, kā arī nodrošinot, ka šīs politikas pamatā ir attiecīgs pieprasījums pēc šiem ražojumiem. Specifiski jautājumi, kas attiecas uz publisko iepirkumu, sīkāk tiks aplūkoti turpmāk tekstā.

1.4. Šķēršļi *GPP* ieviešanai

Līdz šim *GPP* iespējas izmantotas tikai daļēji. 2008. gada sākumā tikai 14 dalībvalstis bija pieņēmušas valsts rīcības plānus (divpadsmit citas dalībvalstis šobrīd strādā, lai pieņemtu šādu plānu vai stratēģiju)¹¹. Galvenie šķēršļi plašākai ieviešanai ir šādi:

- ierobežots ražojumiem un pakalpojumiem noteikto vides kritēriju skaits, turklāt tajās jomās, kur tie noteikti, bieži vien nav to publiskošanai pietiekamu mehānismu, piemēram, datu bāzu;
- nepietiekama informācija par ražojumu dzīves cikla izmaksām un atbilstošajām videi nekaitīgu ražojumu un pakalpojumu izmaksām;
- zems informētības līmenis par videi nekaitīgu ražojumu un pakalpojumu priekšrocībām;
- neskaidrība par juridiskām iespējām iepirkumu dokumentācijā iekļaut arī vides kritērijus;
- politiska atbalsta trūkums un tādējādi arī ierobežoti resursi *GPP* īstenošanai un popularizēšanai (īpaši nepieciešams uzlabot apmācību šajā jomā);
- labākās pieredzes un informācijas apmaiņas trūkums reģionālo un vietējo pārvaldes iestāžu starpā.

2. MĒRĶI

Šā paziņojuma vispārējais mērķis ir sniegt ieteikumus, kā mazināt valsts sektora patēriņa radīto ietekmi uz vidi un izmantot *GPP*, lai veicinātu inovācijas videi nekaitīgās tehnoloģijās, ražojumos un pakalpojumos.

Īpašie šā paziņojuma mērķi ir saistīti ar 1.4. punktā minēto *GPP* ieviešanas šķēršļu novēršanu:

- kopēju *GPP* kritēriju noteikšana;
- informācijas sniegšana par ražojumu dzīves cikla izmaksām;
- juridisko un darbības pamatnostādņu sniegšana;

¹¹ Sīkāka informācija par stāvokli valsts *GPP* rīcības plānu jomā un šo plānu saturu sniegta *GPP* tīmekļa vietnē *Europa* portālā: http://ec.europa.eu/environment/gpp/national_gpp_strategies_en.htm

- politiskais atbalsts, izmantojot politisku mērķi, kas saistīts ar attiecīgiem rādītājiem un uzraudzību nākotnē.

3. KOPIĢA PIEEJA *GPP*

3.1. Iepirkuma process

Publiskais iepirkums pēc būtības ir process, un šajā paziņojumā *GPP* tiek izprasts kā

„...process, kura ietvaros valsts iestādes cenšas iepirkt preces, pakalpojumus un būvdarbus, kuru ietekme uz vidi visā to dzīves ciklā būtu mazāka nekā precēm, pakalpojumiem un būvdarbiem, kam raksturīgas tādas pašas primārās funkcijas, bet kas būtu iegādāti, piemērojot citādus iepirkuma principus.”

Paziņojums attiecas uz visām publiskā iepirkuma procedūrām gan virs, gan zem Eiropas publiskā iepirkuma direktīvās noteiktajiem sliekšņiem. Visos gadījumos vides prasības, atlases un līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas kritēriji un līgumu nosacījumi jāformulē, pilnībā ievērojot ES publiskā iepirkuma tiesību aktu un citu saistīto ES vai valsts tiesību aktu prasības.

3.2. Ekoloģiskie raksturlielumi

GPP definīcija, kurā galvenā uzmanība vērsta uz iepirkuma procesu, nav pietiekama objektīvu salīdzinošo kritēriju un mērķu noteikšanai. Lai to izdarītu, tā jāsaista ar atbilstību skaidriem *GPP* kritērijiem. Jau ir izstrādāts provizorisks kopējo *GPP* kritēriju kopums vairākām ražojumu un pakalpojumu grupām, kuru piemēri sniegti Komisijas dienestu darba dokumentā, kas pievienots šā paziņojuma pielikumā. Kā paskaidrots 4.1. punktā, Komisija iesaka formalizēt šo procesu, lai apstiprinātu jau spēkā esošos un noteiktu jaunus kopējus *GPP* kritērijus arī citām ražojumu grupām, sadarbībā ar dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām personām. Kopēji *GPP* kritēriji ļauj izvairīties no tirgus izkropļošanas un konkurences samazināšanās, ko varētu izraisīt atšķirīgu dažādās valstīs noteiktu *GPP* kritēriju piemērošana.

Lai iepirkuma procedūru varētu uzskatīt par *GPP*, *GPP* kritēriji principā tiks formulēti kā tehnisko prasību minimums, kas jāņem vērā visos publiskā iepirkuma konkursu piedāvājumos. Dažus *GPP* kritērijus var formulēt arī kā vides kritērijus līguma slēgšanas tiesību piešķiršanai, lai veicinātu papildu ekoloģisko raksturlielumu ieviešanu, neprasot to obligātu piemērošanu un līdz ar to neslēdzot tirgu ražojumiem, kas nav sasnieguši ieteiktos raksturlielumus. Piešķiršanas kritēriji, ja tiem dots nozīmīgs svars, tomēr var dot būtisku signālu tirgum. Atkarībā no ražojuma veida un daudzuma un citu — ar vidi nesaistītu — piešķiršanas kritēriju svarīguma par „nozīmīgu” var tikt uzskatīts svērtais rādītājs 15 % apmērā.

4. KOPEJI GPP KRITĒRIJI

4.1. Kopēju GPP kritēriju noteikšanas process

Provizorisks GPP kopējo kritēriju kopums jau ir noteikts, nesen izstrādājot „zaļajam” publiskajam iepirkumam veltītos mācību materiālus (*Training Toolkit on Green public procurement*)¹². Kritēriji izstrādāti ražojumu un pakalpojumu grupām 10 nozarēs, kas atzītas par vispiemērotākajām GPP īstenošanai. Kritēriji izstrādāti, attiecīgi pamatojoties uz spēkā esošajiem Eiropas un atsevišķu valstu ekomarķējuma kritērijiem, kā arī pamatojoties uz informāciju, kas saņemta no nozares un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Izveidota ekspertu grupa, kurā strādā GPP jomā aktīvāko dalībvalstu pārstāvji. Šī ekspertu grupa kritēriju noteikšanas procesā ir cieši sadarbojusies ar Komisijas dienestiem.

Komisija iesaka formalizēt šo apspriešanas procesu, lai panāktu arvien plašāku GPP īstenošanu, kā arī tā kvalitātes uzlabošanu, izmantojot kopējus GPP kritērijus un kopēju novērtēšanas metodi, kuras pamatā būtu atvērtās koordinācijas metodes principi. Tāpēc dalībvalstis tiks aicinātas oficiāli apstiprināt jau izstrādātos GPP kritērijus pēc tam, kad tos būs apstiprinājuši Komisijas dienesti un kad būs noslēgusies šo kritēriju apspriešana ar dalībvalstīm un nozares un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem atbilstīgi obligātajiem apspriešanās standartiem¹³. Oficiālā apstiprināšana dalībvalstīs nozīmēs, ka šie kopējie GPP kritēriji tiks iekļauti valstu „zaļā” publiskā iepirkuma rīcības plānos un pamatnostādņēs, ko dalībvalstis jau ir izstrādājušas vai šobrīd to dara atbilstīgi 2003. gada Komisijas paziņojumam par integrētu ražojumu politiku.

Šis process tiks atkārtots arī nākotnē, un Komisija turpinās vadīt valstu GPP ekspertu darba grupu un izstrādāt un iesniegt jaunus GPP kritēriju projektus arvien lielākam preču un pakalpojumu grupu skaitam. Kritēriju projektus apspriedīs ar nozares un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Kritērijus apstiprinās, ievērojot stingrus apspriešanas standartus. Galvenā uzmanība tiks veltīta tām nozarēm, kurās ir vislielākās iespējas izmantot GPP (4.2. punkts).

Šajā procesā tiks pilnībā ņemts vērā pašreizējais un turpmākais vides kritēriju noteikšanas darbs ilgtspējīgas ražošanas un patēriņa jomā. Kritēriju pamatā būs dzīves cikla pieeja. Kā piemērus nākotnes GPP kritēriju iespējamajiem avotiem var minēt ES ekomarķējuma kritērijus; *Energy Star* energoefektivitātes prasības biroja tehnikai; ekoloģisko raksturlielumu salīdzinošos kritērijus, kas tiks izstrādāti saskaņā ar īstenošanas pasākumiem atbilstoši pārskatītajai Ekodizaina direktīvai; priekšlikumā direktīvai par tīro un energoefektīvo autotransporta līdzekļu izmantošanas veicināšanu ieteikto metodoloģiju ārējo izmaksu internalizācijai un priekšlikumā direktīvai par atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas veicināšanu ieteiktos biodegvielai un bioloģiskajam šķidrajam kurināmajam piemērojamos ilgtspējības kritērijus. Kopējie GPP kritēriji tiks noteikti vienīgi tiem ražojumiem un pakalpojumiem, uz kuriem (vēl) neattiecas obligātie GPP kritēriji¹⁴.

Noteiktos GPP kritērijus var iedalīt „pamata” un „visaptverošos” kritērijos. Pamata kritēriji izstrādāti, lai varētu viegli piemērot GPP, lielāko uzmanību pievēršot galvenajai(-ām)

¹² *Training Toolkit* var lejupielādēt no: http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm

¹³ http://ec.europa.eu/civil_society/consultation_standards/index_en.htm

¹⁴ Šā paziņojuma 6. punktā ir runa par nākotnē paredzētajiem obligātajiem GPP pasākumiem, kuru klāstā var būt obligāto sliekšņu noteikšana publiskajiem iepirkumiem atbilstoši pārskatītajām un/vai jaunām marķējuma direktīvām (sk. 2.3. punktu Rīcības plānā par ilgtspējīgu patēriņu un ražošanu).

ražojuma raksturlielumu jomai(-ām), un līdz minimumam samazinātu uzņēmumu administratīvās izmaksas. „Visaptverošajos” *GPP* kritērijos ņemts vērā vairāk aspektu, kas nosaka attiecīgo ražojumu ekoloģisko raksturlielumu līmeni vai arī augstākus šīs ietekmes līmeņus; šos kritērijus var izmantot iestādes, kas vēlas vēl vairāk veicināt vides aizsardzības un inovāciju mērķu sasniegšanu. Tā kā „pamata” kritēriji veido „visaptverošo” kritēriju bāzi, šī atšķirība starp „pamata” un „vispārējiem” kritērijiem atspoguļos atšķirības, ko noteiks mērķi un „zaļo” ražojumu pieejamība, vienlaikus veicinot tirgu attīstību tajā pašā virzienā.

Tajos gadījumos, kad vienam un tam pašam ražojumam saskaņā ar Eiropas kritērijiem var tikt noteikti dažādi ekoloģisko raksturlielumu līmeņi, attiecīgi tiek izstrādāti arī *GPP* „pamata” un „visaptverošie” kritēriji. Ja, piemēram, attiecīgajam ražojumam ir piemērojamas gan *Energy Star* energoefektivitātes prasības, gan neobligātie Eiropas ekomarķējuma kritēriji, *GPP* „pamata” kritēriji tiks noteikti *Energy Star* energoefektivitātes prasību līmenī, kamēr „visaptverošie” kritēriji tiks noteikti, pamatojoties uz ekomarķējuma kritērijiem. Šādi divi kritēriju kopumi ļaus dalībvalstīm un līgumslēdzējām iestādēm pakāpeniski uzlabot *GPP* izmantošanu un dot skaidrus signālus tirgum nepārtraukti uzlabot ražojumu un pakalpojumu ekoloģiskos raksturlielumus. Nosakot kopējos *GPP* kritērijus ražojumu grupām, kam netiek piemērota neviena no iepriekš minētajām regulām vai plāniem, izņemot Eiropas ekomarķējumu, arī tiks mēģināts identificēt „pamata” un „visaptverošos” kritērijus, „pamata” kritēriju noteikšanā, izmantojot tos ekomarķējuma kritērijus, kas attiecas uz galvenajiem ietekmes uz vidi veidiem un kurus visvieglāk ievērot, kamēr „visaptverošie” kritēriji ietvers papildu ekomarķējuma kritērijus, kas var tikt uzskatīti par būtiskiem attiecīgajam ražojumam.

Ja nekādu Eiropas kritēriju nav, *GPP* kritēriji tiks noteikti, pamatojoties uz valstu vai citu datubāzu vides kritērijiem, un arī tiks apspriesti ar nozares un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem.

Kritērijus formulē un formulēs tā, lai (publiskie) iepirkumu veicēji un iepirkuma konkursu pretendenti varētu tos iespējami labāk izprast un lai tiktu atvieglota šo kritēriju iekļaušana publisko iepirkumu dokumentācijā, pilnībā ievērojot publiskajam iepirkumam piemērojamo tiesību aktu prasības. Ja atsevišķi materiāli (piemēram, koks) attiecas uz vairākām prioritārām nozarēm (koka gadījumā — uz būvniecību, papīra ražošanas un iespieddarbu pakalpojumu nozari, enerģētiku un mēbeļu ražošanas nozari), tiks izstrādāts viens saskaņots kritēriju kopums. Ja tam pašam nolūkam var izmantot dažādus materiālus, tad, nosakot kritērijus, ņems vērā iespēju attiecīgā gadījumā palielināt atjaunojamo aizstājēju izmantošanu.

„Pamata” *GPP* kritēriji tiks izmantoti par pamatu mērķu noteikšanai un salīdzinošajam novērtējumam, lai tādējādi veicinātu to pieņemšanu visā ES. Līdz ar to, veicot uzraudzību, tiks ņemta vērā atbilstība „pamata” kritērijiem. Bez tam dalībvalstīs ar šajā jomā labākajiem rādītājiem varētu tikt pārbaudīta arī atbilstība „visaptverošajiem” kritērijiem, lai nākotnē varētu noteikt jaunus salīdzinošos kritērijus.

4.2. Prioritārās nozares

Komisija noteikusi desmit „prioritārās” nozares, kurās būtu ieviešamas *GPP*. Šīs nozares tika izraudzītas, ņemot vērā attiecīgās nozares nozīmīgumu vides aizsardzības uzlabošanā, valsts izmaksas, iespējamo ietekmi uz piedāvājumu, parādīto piemēru privātajiem vai korporatīvajiem patērētājiem, politisko jutīgumu, atbilstošu un viegli piemērojamu kritēriju esamību, tirgus pieejamību un ekonomisko efektivitāti.

Prioritārās nozares ir šādas.

1. Būvniecība (tajā skaitā tādi izejmateriāli kā koks, alumīnijs, tērauds, betons, stikls, kā arī būvizstrādājumi, piemēram, logi, sienas un grīdas segumi, apkures un dzesēšanas iekārtas, ēku ekspluatācijas un nolietojuma aspekti, apsaimniekošanas pakalpojumi, būvdarbu veikšana objektā).
2. Gatavie produkti un sabiedriskā ēdināšana.
3. Transports un transporta pakalpojumi¹⁵.
4. Enerģētika (tajā skaitā no atjaunojamajiem enerģijas avotiem iegūtā elektroenerģija, apkure un dzesēšana).
5. Biroja iekārtas un datori.
6. Apģērbs, formastērpi un citi tekstilizstrādājumi.
7. Papīrs un poligrāfijas pakalpojumi.
8. Mēbeles.
9. Tīrīšanas līdzekļi un pakalpojumi.
10. Veselības nozarē izmantotās iekārtas.

5. GPP MĒRĶI

5.1. GPP mērķis atjaunotajā Ilgtspējīgās attīstības stratēģijā

ES Ilgtspējīgās attīstības stratēģijā formulēts *GPP* mērķis panākt, lai līdz 2010. gadam vidējais *GPP* līmenis atbilstu pašreizējam (t.i., 2006. gada) līmenim, kuru sasniegušas dalībvalstis ar šajā jomā labākajiem rādītājiem.

Vairākas dalībvalstis, kas šajā jomā jau ir apsteigušas citas dalībvalstis, izvirzījušas visai augstus *GPP* mērķus: Nīderlandes valdība noteikusi, ka līdz 2010. gadam publiskais iepirkums būs 100 %; Austrijas valdība piecām produktu grupām izvirzījusi atšķirīgus mērķus, kas jāsasniedz līdz 2010. gadam: IT — 95 %, elektroenerģijai — 80 %, papīram — 30 %, tīrīšanas līdzekļiem — 95 %, transporta līdzekļiem — 20 %. Francijā līdz 2010. gadam 20 % visu jauno automašīnu, ko gada laikā iegādājusies centrālā valdība, ir jābūt „tīrām”, 20 % jauno būvju jāatbilst HQE¹⁶ standartiem vai tiem līdzvērtīgiem standartiem un 50 % visu koksnes ražojumu jābūt likumīgi iegūtiem un ilgtspējīgiem. Apvienotajā Karalistē pieņemtais Ilgtspējīga iepirkuma rīcības plāns ir cieši saistīts ar vairākiem centrālās valdības

¹⁵ Lai gan priekšlikums direktīvai par tīro un energoefektīvo autotransporta līdzekļu izmantošanas veicināšanu paredz vienotu autotransporta līdzekļu kalpošanas laikā radušos enerģijas patēriņa un piesārņotāju emisiju izmaksu aprēķināšanas metodiku un nosaka, ka pēc pārejas perioda šī metodika ir obligāti jāizmanto publiskajā iepirkumā, tomēr transporta un transporta pakalpojumu nozarei joprojām ir lietderīgi ieteikt *GPP* kritērijus, kas piemērojami tikmēr, kamēr nebūs piemērojama minētajā priekšlikumā paredzētā jaunā vienotā metodika.

¹⁶ Francijas būvniecības standarti ar augstām vides aizsardzības prasībām („*Haute Qualité Environnementale*”).

ēku ekspluatācijas mērķiem, tostarp līdz 2012. gadam nodrošināt tajās „neitrālu” oglekļa emisiju un līdz 2020. gadam samazināt oglekļa emisiju par 30 %.

Nesen veiktais pētījums par *GPP* ES dalībvalstīs sniedzis Komisijai skaidru priekšstatu par pašreizējo *GPP* līmeni dalībvalstīs ar šajā jomā labākajiem rādītājiem, kas ir pamatā atjaunotās Ilgtspējīgās attīstības stratēģijā noteiktajiem mērķim. Pamatojoties uz šā pētījuma rezultātiem, Komisija ierosina, ka līdz 2010. gadam 50 % no visām iepirkuma procedūrām jābūt „zaļām”, kur „zaļš” nozīmē atbilstību 4.1. punktā minētajiem apstiprinātajiem *GPP* „pamata” kritērijiem. Šis īpatsvars tiks izteikts gan „zaļo” līgumu skaitā, gan vērtībā salīdzinājumā ar kopējo līgumu skaitu un vērtību tajās nozarēs, kurās noteikti *GPP* „pamata” kritēriji.

Objektīvi salīdzināt situāciju dažādās dalībvalstīs, izmantojot salīdzinošos kritērijus, un ieteikt detalizētākus mērķus iespējams tikai attiecībā uz tām ražojumu un pakalpojumu grupām, kurām noteikti kopēji *GPP* kritēriji. Komisija šobrīd izstrādā precīzu *GPP* līmeņu aprēķināšanas metodi, kurā galvenā uzmanība tiks pievērsta atbilstībai kopējiem *GPP* „pamata” kritērijiem un kuras pamatā būs iepirkuma procedūru reprezentatīvas izlases analīze. Šī metode tiks īstenota dalībvalstīs ar šajā jomā labākajiem rādītājiem. 2010. gadā šāds pētījums tiks atkārtoti veikts visās ES dalībvalstīs. Tāpēc dalībvalstīm ļoti svarīgi ir pieņemt kopējos *GPP* kritērijus, kas tiek izstrādāti, un ieviest tos valsts rīcības plānos un pamatnostādņēs „zaļā” publiskā iepirkuma jomā. Tiks uzraudzīta atbilstība arī „visaptverošajiem” kritērijiem, taču tikai tajās dalībvalstīs, kuras šajā jomā sasniegušas vislabākos rezultātus, lai novērtētu to progresu un noteiktu potenciālu jaunu mērķu izvirzīšanai nākotnē: izvirzīt augstākus mērķus procedūrām, kas atbilst *GPP* „pamata” kritērijiem un/vai izvirzīt mērķi nodrošināt atbilstību „visaptverošajiem” kritērijiem.

5.2. Īpašie *GPP* mērķi ES finansējuma mehānismu īstenošanā

5.2.1. Dalībvalstu valsts iestāžu iepirkums, izmantojot ES fondus

Katru gadu reģionālajai attīstībai un ekonomiskās un sociālās kohēzijas nodrošināšanai Eiropā saskaņā ar ES kohēzijas politiku tiek tērēti miljardi euro. 2007.–2013. gada programmu izstrādes periodam (ar kopējo budžetu EUR 308 miljardi) ilgtspējīga attīstība tika apstiprināta kā viens no vissvarīgākajiem kohēzijas politikas principiem.¹⁷

Ir vēl daudz citu ES finansējuma programmu, piemēram, Septītajā pamatprogrammā vienkopus aptverti visi ar pētniecību saistītie ES pasākumi. Kopienas kopējais līdzfinansējums šajā programmā laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam paredzēts 50 521 miljona euro apmērā. Lai gan lielākā daļa šo līdzekļu tiks novirzīti tieši ar pētniecību saistītajām darbībām, kas neattiecas uz *GPP*, projektu vispārīgās izmaksas (kas nepārsniedz 7 % piešķirtā finansējuma) iespējams lielākā mērā attiecināt tieši uz „zaļo” ražojumu un pakalpojumu iegādi.

Komisija uzskata, ka tur, kur šos fondus izmanto tieši valsts iestādes, kas finansēto projektu īstenošanai piemēro iepirkuma procedūras, *GPP* varētu ieviest ļoti viegli. Mērķtiecīga rīcība, stingri iesakot vadošajām iestādēm un citiem EK finansējuma saņēmējiem EK finansēto projektu īstenošanā izmantot *GPP*, būtu nozīmīgs stimuls vispārējai *GPP* piemērošanai, jo šie projekti veido ievērojamu daļu publiskā iepirkuma kopējo izmaksu. Šāda dalībvalstu rīcība,

¹⁷ Regula (EK) Nr. 1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Kohēzijas fondu, 17. pants.

īpaši to dalībvalstu, kurās *GPP* līmenis ir zem vidējā, varētu palīdzēt tām sasniegt izvirzīto mērķi, proti, nodrošināt, ka 50 % no to iepirkuma procedūrām ir *GPP*.

5.2.2. Eiropas Komisijas iepirkums

Eiropas Komisija savās vispārējās publiskajam iepirkumam veltītajās mācībās pakāpeniski ievieš *GPP* un atbilstošos gadījumos iepirkuma procedūrās izmantos ieteiktos kritērijus, kas izstrādāti, sagatavojot *GPP* mācību materiālus (7. punkts).

6. IESPĒJAMIE OBLIGĀTIE PASĀKUMI

Rīcības plānā ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas jomā secināts, ka, lai veicinātu videi nekaitīgu ražojumu ieviešanu, ir nepieciešami stimulējoši pasākumi, vienlaikus izvairoties no iekšējā tirgus izkropļojumiem, ko varētu radīt atsevišķu valstu stimuli *GPP* īstenošanā. Tāpēc plāna 2.3. punktā ir ierosināti obligātie pasākumi publiskā iepirkuma jomā.

7. PAMATNOSTĀDNES

Komisija plāno pievērst īpašu uzmanību pašreizējām juridiskajām un darbības pamatnostādņēm *GPP* jomā un nepieciešamības gadījumā tās papildināt. Lai gan šīs pamatnostādnes galvenokārt attiecas uz līgumslēdzējām iestādēm, kas savā organizācijā vēlas piemērot *GPP* politiku, dalībvalstīm būtu jāiekļauj tās savā *GPP* valsts politikā, jo tas veicinās *GPP* īstenošanu. Minētās pamatnostādnes ietver:

- juridiskās un darbības pamatnostādnes *GPP* īstenošanai, jo juridiska neskaidrība saistībā ar atsevišķiem jautājumiem joprojām tiek uzskatīta par šķērslī vienotai *GPP* ieviešanai;
- tādu iepirkuma praksi efektīvāka iepirkuma procesa nodrošināšanai, kas apliecina, ka *GPP* ir izmaksu ziņā efektīvs preču un pakalpojumu iegādes veids, un kas tādējādi veicina *GPP*;
- *GPP* mācību materiālus. Ir izstrādāti tīmeklī bāzēti *GPP* mācību materiāli, kas paredzēti iepirkumu veicējiem, politikas veidotājiem, vadītājiem un konsultantiem. Komisijas dienesti apstiprinās šos mācību materiālus, un tie tiks tulkoti visās ES valodās. Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu mācību materiālu izplatīšanu, izmantojot esošās valstu un reģionālās sadarbības platformas.

Sīkāk šīs pamatnostādnes aplūkotas atsevišķā šim paziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā.

8. *GPP* UN INOVĀCIJA

GPP ir iedarbīgs līdzeklis, lai veicinātu plašākas inovācijas un mudinātu uzņēmumus izstrādāt jaunus produktus ar labākiem ekoloģiskiem raksturlielumiem. Komisija centīsies pilnībā izmantot šīs *GPP* iespējas, īstenojot dažādus pasākumus:

- nesen izstrādāto pamatnostādņu „Publiskais iepirkums pētniecības un inovācijas jomā”¹⁸ un Komisijas paziņojumā „Publiskais iepirkums pirmskomercializācijas posmā”¹⁹ ietverto līgumslēdzējiem paredzēto pamatnostādņu izplatīšana visā ES;
- brīvprātīgas ES sistēmas izveide, kas paredz, ka jauno tehnoloģiju kvalitātes pārbaudi veic trešā persona, tādējādi atvieglojot pārbaudi par to, vai ir izpildītas ar vidi saistītās prasības, kas izklāstītas iepirkuma dokumentācijā;
- „vadošo tirgu”²⁰ identificēšana un *GPP* izmantošana, lai veicinātu jaunu produktu un pakalpojumu izstrādi un ieviešanu tirgū.²¹ Vadošo tirgu iniciatīvas mērķis ir radīt labvēlīgus darbības pamatnosacījumus, izmantojot dažādus publiskus politikas pasākumus, lai veicinātu inovāciju, kas ir būtisks faktors konkurētspējas nodrošināšanai. Šobrīd identificēti seši tirgi, no kuriem trīs saistīti ar vides problēmām, proti, ilgtspējīga būvniecība, atkritumu pārstrāde un bioprodukti. Līdz ar to šie tirgi ir īpaši nozīmīgi arī *GPP*.

9. „ZAĻĀ” PRIVĀTĀ IEPIRKUMA VEICINĀŠANA

„Zaļo” ražojumu identificēšanai un popularizēšanai izmantotās definīcijas un kritēriju pamatā ir dzīves cikla pieeja, aptverot tos elementus, kas ietekmē visu piegādes ķēdi, sākot no izejmateriāliem un ražošanas metodēm, līdz izmantotā iepakojuma veidiem, ņemot vērā arī zināmus preču atpakalpieņemšanas nosacījumus. Šie kritēriji var tikt vienlīdz izmantoti arī privātā iepirkuma praksē. Dalībvalstis un Kopienas iestādes tiek aicinātas stiprināt šo saikni starp „zaļo” publisko un privāto iepirkumu²².

10. *GPP* RĀDĪTĀJI – UZRAUDZĪBA UN SALĪDZINOŠĀ ANALĪZE – GRAFIKS

„*GPP* līmeņa” novērtēšanā var izmantot divējādus rādītājus.

Kvantitatīvos rādītājus var izmantot, lai novērtētu politikas ieviešanu un progresu, salīdzinot *GPP* līmeni (kas izteikts „zaļo” iepirkuma procedūru skaitā un vērtībā) ar vispārējo publiskā iepirkuma līmeni. Lai novērtētu ietekmi uz piedāvājumu, Komisija ierosina papildus aprēķināt arī „zaļo” līgumu vērtību salīdzinājumā ar kopējo publiskā iepirkuma līgumu vērtību.

Ietekmi raksturojošie rādītāji ļauj novērtēt *GPP* sniegtos ieguvumus vides un finanšu jomā.

Komisija šobrīd izstrādā šo rādītāju aprēķināšanas metodi, kuras pamatā būs dalībvalstīs piemēroto iepirkuma procedūru reprezentatīvas izlases kopas analīze. Lai nodrošinātu vienotu uzraudzību un salīdzinošo analīzi, ieteikts galveno uzmanību pievērst tām nozarēm, kurās jau noteikti kopēji *GPP* kritēriji, kā izklāstīts 4. punktā.

¹⁸ Vairāk informācijas http://ec.europa.eu/enterprise/innovation/documents_en.htm un http://ec.europa.eu/invest-in-research/policy/pub_procurement_en.htm

¹⁹ COM(2007)799, galīgā redakcija, 2007. gada 14. decembris.

²⁰ COM(2007)860, 2007. gada 21. decembris.

²¹ Vairāk informācijas Komisijas paziņojumā „Zināšanu izmantošana praksē” (COM(2006)502: <http://ec.europa.eu/enterprise/leadmarket/leadmarket.htm>

²² Labs šīs saiknes piemērs ar privāto iepirkumu sniegts Londonas mērijas „Zaļā” iepirkuma kodeksā: <http://www.greenprocurementcode.co.uk/>

2010. gadā Komisija, izmantojot iepriekš minēto metodi, veiks *GPP* situācijas uzraudzību visās dalībvalstīs. Iepirkuma procedūru uzskatīs par „zaļu”, ja tās rezultātā tiks noslēgts līgums, kas atbilst *GPP* „pamata” kritērijiem. To dalībvalstu rezultāti, kurām būs vislabākie sasniegumi šajā jomā, veidos pamatu turpmākiem mērķiem. Šajās dalībvalstīs tiks novērtēta arī atbilstība „visaptverošajiem” *GPP* kritērijiem, lai noteiktu papildu nākotnes mērķus un veicinātu inovāciju. Šādi uzraudzības pasākumi tiks atkārtoti ik pēc pieciem gadiem.

Uzraudzība un salīdzinošā analīze veicinās *GPP* kritēriju ieviešanu valstu iepirkuma procedūrās. Komisija lūgs dalībvalstis līdz 2008. gada beigām oficiāli apstiprināt jau noteiktos *GPP* kritērijus. Oficiāla apstiprināšana nozīmē, ka šie kritēriji tiks iekļauti valsts *GPP* pamatnostādņēs un valsts rīcības plānos, kuru pieņemšana bija Komisijas aicinājums dalībvalstīm (Komisijas 2003. gada paziņojumā par integrētu ražojumu politiku). Līdz šim brīdim minētos rīcības plānus ir pieņēmušas 14 dalībvalstis un vēl 10 dalībvalstis ir uzsākušas to pieņemšanu. Komisija aicina dalībvalstis nodrošināt kopējo *GPP* kritēriju ieviešanu valsts iepirkuma procedūrās pat tādā gadījumā, ja rīcības plāni vēl nav izstrādāti. Dalībvalstīm par to būs jāziņo Komisijas organizētās regulārās koordinēšanas sanāksmēs. Dalībvalstis tiks lūgtas formāli apstiprināt katru jaunu kritēriju kopumu un nodrošināt to efektīvu īstenošanu valsts līmenī.

11. SECINĀJUMI UN TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Komisija ir apņēmusies popularizēt *GPP*, jo tas ir efektīvs līdzeklis, lai veicinātu tīrāku ražojumu un pakalpojumu ieviešanu tirgū. Tādējādi ne tikai tiek panākts ilgtspējīgs patēriņš, bet arī veicināta ekoinovācija un līdz ar to arī ES ekonomikas konkurētspēja.

Komisija ierosina dalībvalstīm, Eiropas Parlamentam un Padomei

- apstiprināt ieteikto pieeju un metodi kopējo *GPP* kritēriju noteikšanai, politikas mērķi un ieteiktos instrumentus „zaļā” publiskā iepirkuma ieviešanai lielākā apmērā un labākā kvalitātē;
- īstenot iepriekš minēto, ieviešot valsts *GPP* stratēģijas un stiprinot sadarbību, īpaši īstenojot ES finansējuma mehānismus;
- atbalstīt uzsākto darbu papildu pasākumu ierosināšanai, lai nodrošinātu saskaņotu *GPP* kritēriju un mērķu izstrādi, un palielināt politisko atbalstu *GPP*.